

BUTLLETÍ DE LA COLÒNIA I VILA DE FORCALL

Bisgarçis

COLÒNIA
FORCALLANO
CATALANA

ANY LIX Nº 341 TARDOR - HIVERN 2021 DIPÒSIT LEGAL: B. 12.028-70

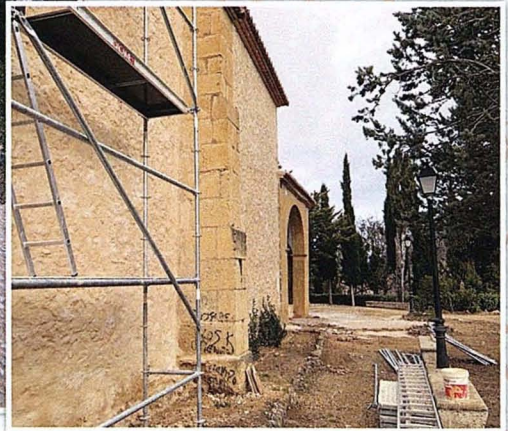
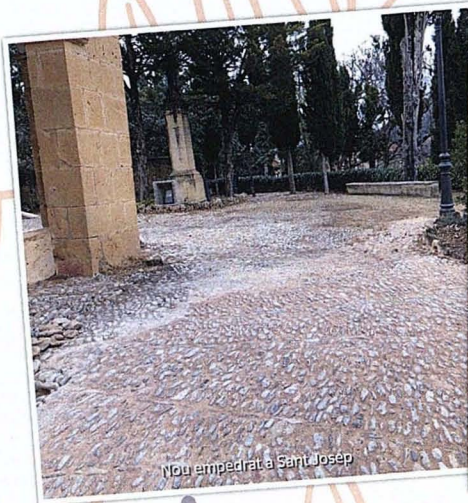
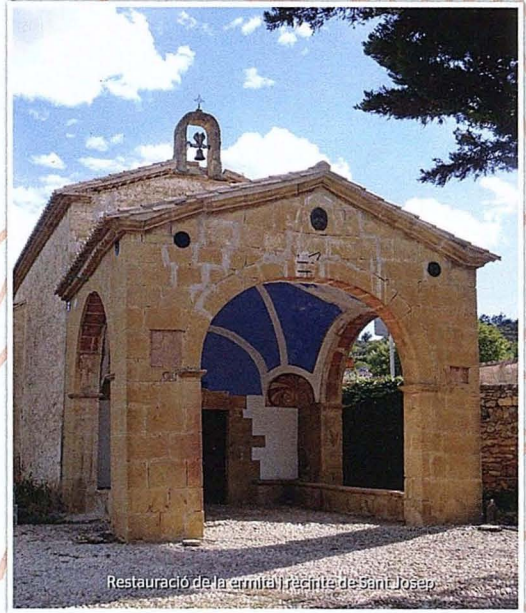
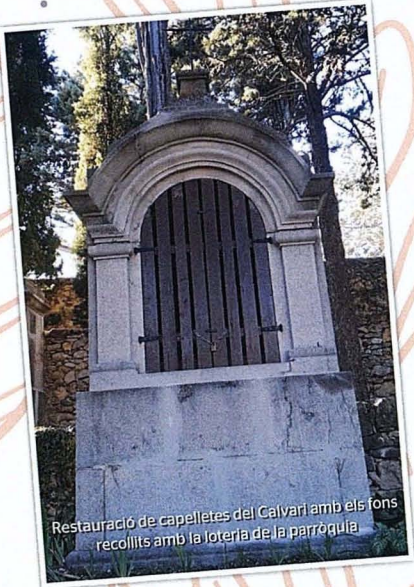

**“Visita als Escolapis de
Sant Antón”**

Aquí va començar tot

Foto: Anna Sentelles

Sant Josep i el Calvari

EDITORIAL

La palabra del año ha sido: vacuna. Pudieron haber elegido otras; pandemia, virus, PCR, test de antígenos etc. Sin embargo desde que se identificó el virus, si tuviera que resumir este período creo que la más representativa sería incerteza.

Alguien comentó que en el siglo XX habíamos puesto en la ciencia la fe que antes pusimos en la religión. Hemos creído en la ciencia en su sentido más amplio; desde la tecnología que nos permite tener comodidades o viajar más rápido, a las comunicaciones instantáneas sin reparar en la distancia o los grandes avances de la Medicina. Casi sin darnos cuenta hemos pautado nuestra vida al segundo. Hace cincuenta años las familias separadas por necesidad o placer, podían estar semanas sin saber unos de otros, sólo se hacía un esfuerzo para las desgracias, de ahí el dicho; sin noticias, buenas noticias.

Vivir en la incertidumbre ya no nos es posible a la mayoría. Y deberíamos estar acostumbrados porque desde la aparición del hombre el género humano ha vivido así. Conseguir comida, fue durante miles de años, la máxima incerteza que mejoró notablemente al hacernos sedentarios. A partir de ahí, se podía planificar el conseguir alimentos, pero esta posesión preciada trajo las primeras grandes diferencias entre la población que se dividió entre los que tenían el control del alimento y aquellos que lo necesitaban. Desde que apareció la escritura sabemos que ni los altos dignatarios ni los esclavos podían vivir con tranquilidad. La Edad Media mejoró las perspectivas de los poderosos y sometió a su capricho a la plebe. En Catalunya las leyes abusivas se conocían como “els mals usatges”. La Revolución francesa hizo mucho para conseguir una cierta seguridad para el pueblo, mientras que la revolución industrial lo redujo y fueron necesarias dos guerras mundiales para crear la sociedad del bienestar.

Los que trabajan la tierra saben mucho de vivir incerteza y por otras razones se ha generalizado también en las ciudades. Pero todos hemos ido ganando en previsión y podemos planificar al menos el futuro inmediato.

Sin embargo la pandemia vírica mundial nos ha devuelto a una realidad olvidada; la inseguridad. Con el Covid hasta los científicos expertos nos han dado y nos dan, información contradictoria. Por no hablar del periodismo especializado que añade más confusión o los dirigentes políticos. A ellos se añaden las estadísticas, que llenan las pantallas de la televisión diariamente, serán ciertas?

Esta revolución ha sido creada por un elemento que ni tan siquiera cumple las leyes básicas de la biología, que suponía en los seres vivos la independencia de sus necesidades vitales. Los virus solo pueden sobrevivir en otros organismos. La medicina, a pesar de sus dudas, nos ha dado una primera oportunidad; la vacuna. Podemos estar “casi” seguros que las necesitaremos más y mejores, que no han sido tan eficaces como nos pensábamos pero que hoy por hoy, son la mayor “certeza”. La solidaridad pasa por vacunarse.

No podemos, en estas circunstancias erráticas, olvidar la fuerza y capacidad de resistencia física y mental de nuestros antepasados que vivieron toda su vida con una gran incertidumbre y sin embargo consiguieron construir un legado que ha durado siglos.

CÒDOLS PER L'ALZHEIMER

El dia 30 d'octubre al saló d'actes de l'ajuntament de Forcall es va presentar una iniciativa solidària per fer front a una malaltia que ens toca de prop i que afecta molt greument tant els malalts com als familiars: l'Alzheimer.

A part de la recerca mèdica i assistencial que es fa als hospitals hem d'incentivar les iniciatives que ajuden socialment els malalts i els familiars, i una d'aquestes és "Còdols per a l'Alzheimer".

Aquest agost, Pili Santamaria va iniciar aquesta tasca a Bordón, fent una exposició de Còdols pintats, amb el propòsit de donar suport a la seva germana, Carmen, cuidadora del seu marit, Pepe Carbó que conviu amb l'Alzheimer des de fa sis anys i donar a conèixer la malaltia, els diners recollits van ser donats a una associació ja existent, AFA de Castelló. Aquesta associació està destinada a l'ajuda i al suport als familiars (Ajuda Familiars de l'Alzheimer).

Aquesta iniciativa es vol ampliar i implicar el màxim de persones, per assolir aquests objectius:

1. Donar visibilitat i sensibilitzar sobre la malaltia de l'Alzheimer
2. Recollir donatius per a l'AFA (de Castelló o de Terol)

La nova iniciativa proposada és: Fer una marxa "La primera marcha solidaria por el Alzheimer de los 100 soles" a la primavera del 2022, ja s'ha creat un grup de treball de treballs manuals i un projecte de difusió dirigit als col·legits i mitjans de comunicació, i xarxes socials.

Aquesta marxa està pensada per incentivar una gran participació i, per tant, són importants els organitzadors i el suport d'altres grups o entitats.

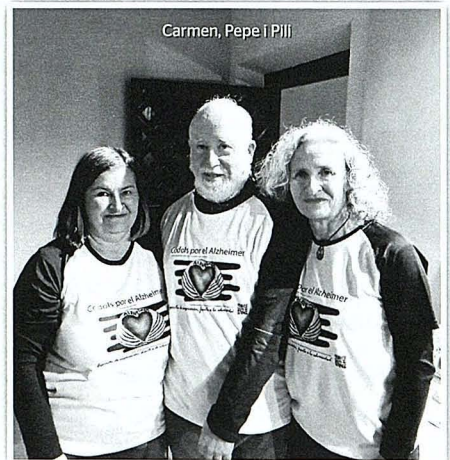
La proposta és aconseguir unir esforços i suports tenint present que és una acció solidària conjunta i els guanys són variats (coneixement de la malaltia, solidaritat, diners, creació de xarxes de suport en el món rural...)

La "Marxa" vol implicar a Bordón i a Forcall, dos pobles que tenien els seus enllaços i vincles que volem incentivar de nou en aquesta proposta.

Un dels objectius a assolir també és donar a conèixer que des del món rural també es pot lluitar i reivindicar uns serveis i ajudes molt més extensos a les ciutats, la malaltia no entén de geografia. A banda, pot ser un exemple d'iniciativa per a altres nuclis rurals. En aquest sentit hem participat també a la fireta de Nadal que es va celebrar a Forcall el passat dia 5 de desembre amb la col·laboració de gent tant de Forcall com de Bordón.

"Equip de Còdols per l'Alzheimer"

Des de la Colònia volem donar el nostre suport a aquesta iniciativa. Estem oberts per publicar i divulgar qualsevol notícia que creguin necessari i, per descomptat, col·laborar en l'organització d'aquesta marxa.

ASSEMBLEA DE SOCIS DE LA COLÒNIA FORCALLANO-CATALANA

El 31 d'octubre de 2021 s'ha celebrat l'Assemblea de Socis de la Colònia Forcallano-catalana corresponent a l'exercici del 2021, al pavelló de festes del Forcall, amb l'assistència de l'alcalde, Santiago Pérez.

Una vegada més, s'ha procurat triar un dia en què als socis els sigui factible desplaçar-se a Forcall aprofitant un cap de setmana llarg, en aquest cas del 30 d'octubre a l'1 de novembre. Les limitacions canviant que imposa la Covid-19 ha fet aconsellable seguir el model de l'any passat pel que fa a l'aforament i suspensió del tradicional dinar de germanor.

L'assemblea va començar amb la lectura i aprovació de l'acta de la reunió de l'anterior exercici del 2020, després es va donar a conèixer el balanç econòmic del 2020 i les propostes de les activitats previstes i el pressupost per al 2021. L'Assemblea ho ha aprovat per unanimitat.

Es va informar que enguany s'han passat al cobrament dels rebuts endarrerits corresponents als anys 2019 i 2020. Malauradament, hi han hagut algunes devolucions degudes principalment a les absorcions i fusions d'entitats bancàries que en més d'un cas han invalidat i canviat els números de compte. Per aquest motiu, es prega novament als socis que actualitzin les seves dades bancàries i domiciliacions dels rebuts. Els socis han de tenir present que per cada rebut tornat, el banc cobra una comissió i una altra quan es torna a girar el rebut nou i això suposa una despesa molt important, donat que la quota de la Colònia és molt baixa. A mesura que es vagin actualitzant dades es tornaran a enviar els rebuts pendents. El cobrament

de la quota del 2021 es farà dins l'exercici del 2022.

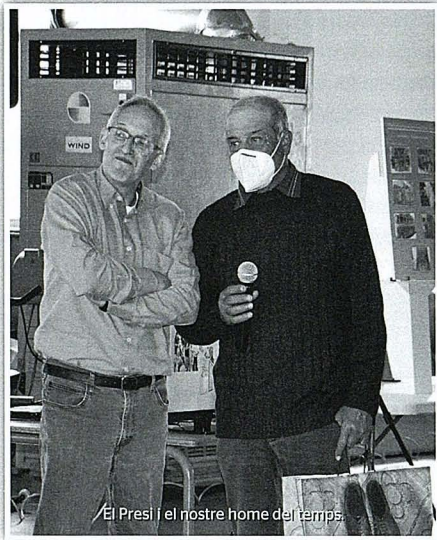
Enguany no s'ha pogut optar a la subvenció que la Generalitat Valenciana ofereix als centres valencians a l'exterior; però, afortunadament, s'ha disposat d'un coixí econòmic suficient per poder portar a terme les activitats previstes. La convocatòria va eixir en mig del confinament pandèmic i es va presentar un problema informàtic que, lamentablement, no es va poder resoldre a temps.

S'ha informat de les conferències, taules rodones i actes que es van celebrar a l'agost per commemorar el 65 aniversari de la Colònia, dins de la programació general de la celebració del 775è aniversari de la Carta Poble i de l'Aplec. Una vegada més, la Junta ha renovat el compromís de la Colònia de seguir col·laborant en les activitats que organitzen altres associacions forcallanes i el mateix Ajuntament.

Dins de l'últim punt de l'ordre del dia es va fer entrega de la Insignia d'Argent i nomenament de President Emèrit a Ferran Sales Busquets que en les seves paraules d'agraïment va manifestar les ganes i la il·lusió per continuar participant en tot allò que se li requereixi. Va proposar organitzar una exposició sobre la

figura d'un dels pioners espanyols del món ninotaire, José Peñarroya, fill del Forcall, i fer-la extensiva a la commemoració del 100 aniversari del tebeo "El Pulgarcito". La proposta va ser ben rebuda i es va nomenar una comissió de treball per dur-la a terme durant la primavera del 2022.

El Presi i el nostre home del temps.

Seguidament, a proposta de la Junta, es va aprovar una menció per atorgar la Insígnia d'Argent a Miguel Rodes i Laia Ferrer per la seva tasca de recollir diàriament dades climatològiques del poble durant 25 anys i traduir-les en aclaridors gràfics, que es publiquen puntualment en el *Bisgargis*, en la secció "El Temps". A Miguel Rodes se li va fer un obsequi en record d'aquesta efemèride.

El nostre president va anunciar que l'any vinent toca renovar, per Estatuts, als membres de la Junta i anima que es presentin candidatures. La convocatòria es farà pública oportunament a través d'aquestes mateixes pàgines i de la web.

Acabada l'assemblea, el Centre d'Estudis dels Ports, convidat un any més, va presentar el

número 6 de la revista *Papers dels Ports*, on es publica l'article d'Antoni Eixarch i Carmen Ferrer titulat "Colònia Forcallano-catalana, 65 anys en camí." Ernest Querol, vicepresident del CEP, va presentar els autors i Sergio Bordás, director de *Bisgargis*, que ja fa 60 anys que s'edita. Es va mantenir un col·loqui-entrevista en què es va parlar d'allò que representa la Colònia i el butlletí; a més de com es veu el present i el futur de l'associació, amb l'animada participació dels socis presents.

Per completar l'acte es va presentar una exposició amb panells de fotografies representatives de les activitats de la Colònia en aquests 65 anys, al mateix temps que es projectava el recull d'imatges preparat per Conxita Cardona.

Seguidament, es va servir un aperitiu, Vicent Pascual va tallar tot el pernil de la comarca que han demanat els assistents, acompanyat per *bolos* del forn, formatge i llonganissa de les carnisseries del poble; productes de km 0. A més, gràcies a la gentilesa dels organitzadors de l'Aplec, s'han fet servir gots reutilitzables, cosa que ha permès reduir les deixalles a menys de la meitat que altres anys.

Recordeu que l'any que ve hi ha elecció per a una nova Junta. Animem tots els socis a presentar candidatures, proposar idees i donar nous impulsos a l'entitat.

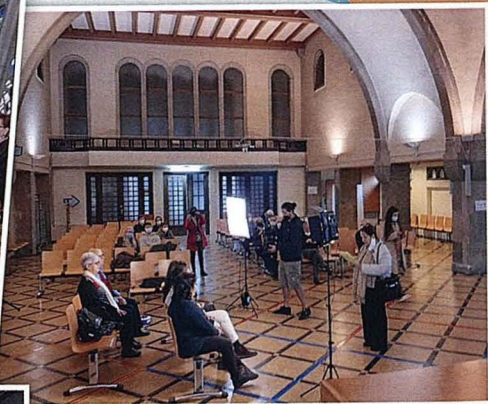
Entrevista per Nord TV

IMATGES DE L'ASSAMBLEA

Jornada als Escolapis de Sant Antón

Grabació a el Siglo de Sant Cugat

CRÒNICA DE LES VISITES A EL SIGLO I A SANT ANTON

PER ANTONI EIXARCH CARDONA

Alguns socis de la Colònia van participar en un treball de composició d'imatge i so desplaçant-se als respectius llocs de rodatge els dies 17 i 20 de novembre de 2021.

El primer d'ells va ser a Sant Cugat del Vallès, població que està situada a 14 km de Barcelona, on es va gravar en l'escenari del petit teatre de la llibreria *El Siglo*. Es va llegir una carta-manifest confeccionada a partir de la selecció de diverses frases o paràgrafs continguts en diferents escrits que es van sol·licitar a un determinat grup de socis que tenen un bon coneixement de l'associació i, en alguna ocasió, han estat fortament vinculats en la seva gestió i organització.

La jornada, de tarda, va ser llarga i es va poder visitar l'entorn. La llibreria està situada en el mercat *Mercantí* on es pot trobar en espais sota cobert i a l'aire lliure, antiguitats i objectes vintage, peces de qualsevol època, estil i preu; mobles, artesanía, obres d'art, llibres de vell i una bona oferta gastronòmica.

El recinte és a l'antiga fàbrica de *Cerámicas Barnils* que va fundar el català Josep Barnils el 1956 en tornar i deixar els seus negocis de construcció a Guinea Equatorial, aleshores colònia espanyola fins a 1968. Emprenedors catalans controlaven bona part del comerç del cacau i de la indústria. Un d'ells va ser Barnils que va començar la seva aventura africana en plena postguerra civil espanyola fugint del que semblava havia de ser el seu destí familiar, pagès com el seu pare. Va emigrar,

sense ofici ni benefici, i a base de treball i es-talvis va provar diversos oficis fins a fundar amb altres socis santcugatencs l'empresa *Construcciones de Guinea, SA*.

L'antiga fàbrica té una superfície d'uns 15.000 m² amb diverses naus fabrils, magatzems, forns, patis i cases per als obrers. La llibreria en ocupa 800 m² visitables per guardar i exposar un fons de més de 120.000 exemplars, tots de segona mà, de llibre vell. Actualment, és la més gran de l'Estat espanyol en aquesta especialitat en adquirir part del fons de més de 400.000 exemplars, de la desapareguda llibreria Canuda fundada el 1948. Dins l'espai hi ha una sala menuda per fer teatre i música en directe. Lectura, teatre i música, una bona combinació.

La segona visita va tenir un caire molt emotiu. Es va visitar l'edifici de las *Escuelas Pías de Sant Anton*, de la Ronda de Sant Pau de Barcelona, ara desvinculat de la congregació escolàpia. El motiu no era un altre que convocar uns quants socis, limitat a 30 per la normativa Covid, per recordar on i com eren les reunions dels principis de la Colònia. Dins l'edifici, es va poder gravar en els espais més significatius de les activitats pròpies de les reunions, que es van fer des de la fundació el 1956 fins a mitjans de 1972, ja que es van traslladar a les noves instal·lacions de Transportes Ferrer al carrer Pujades de Barcelona. En aquest espai de temps sempre es van celebrar els diumenges al matí a Sant Anton, els primers

anys amb una regularitat mensual i posteriorment amb intervals de tres o quatre mesos; només en dues o tres ocasions es van fer al col·legi que els mateixos escolapis tenies al carrer Diputació de Barcelona, on exercia el recordat pare Jaime Carceller, les *Escuelas Pias de Nuestra Señora*.

Jaime Carceller i Josep Eixarch, professor de llatí, grec, filosofia i història del col·legi Sant Anton, amb el suport de l'escolapi cinctorrà Manuel Aguilar, secretari del Pare provincial de les Escoles Pies de Catalunya i Cuba, van convèncer a Luis Ferreiro, Pare Superior del col·legi de San Antón perquè els deixés la sala d'actes per celebrar les Reunions Generals de Socis acordant que la primera es convocaria el 20 de gener de 1957. No cal dir que els forcallans pare Josep Sabater, aleshores superior dels escolapis de Balaguer, i el pare Pedro Mampel van fer també les accions oportunes. En aquesta casa es van formar com alumnes un bon nombre de fills dels forcallans emigrats a Barcelona.

Es va poder recórrer l'interior de l'edifici, mentre els tècnics gravaven. D'aquesta manera es va voler simular el mateix que es feia fa més de cinquanta i seixanta anys. L'espaiós vestíbul amb les escales al fons que ens portaven al segon pis on a vegades s'havia fet la reunió dins una aula. A l'esquerra, el saló d'actes lloc on per naturalesa es feien les reunions, i pujant unes escales s'arribava a la capella, al final del vestíbul, on normalment es deia missa abans de la reunió; a la dreta l'accés al pati del recreo on hi havia una infermeria. Quasi tot està igual. Les parets, els sostres, el paviment del terra, les portes, les finestres... Les aules, ara, s'han reduït a la meitat, és a dir, de cada una se n'han fet dues; la capella està dessacralitzada, però conserva l'altar, els bancs i els espectaculars vitralls i serveix per fer actes varis; el saló d'actes s'ha convertit en biblioteca; i un detall que com exalumne em va fer trontollar el pensament... a les portes dels lavabos hi ha cartells de *Noies - Nois...*

impensable i inconcebible en els meus temps. El col·legi té molta història. Aviat, dos-cents set anys. Un 22 de novembre de 1815 els pares escolapis van començar a fer classe als nens de Barcelona. El curs 1921-22, el pare Eusebi Millan va introduir el bàsquet, que va importar de la seva estança a Cuba, i és al col·legi on es practica per primera vegada a l'Estat espanyol, i el primer partit oficial el van jugar alumnes de Sant Anton a l'estadi de La Fuxarda (Montjuïc) sota la disciplina del club Laietà tenint com a rival el CE Europa. L'edifici, malgrat que el que veiem ara és el resultat d'unes importants transformacions i modificacions, també té molta història. La podem començar el 1436 quan es construeix l'hospital de Sant Antoni, al costat del baluard de Sant Antoni que és una de les entrades a la ciutat per la muralla de Barcelona (en l'actualitat, carrer de Sant Antoni Abat cantonada a ronda de Sant Pau). La desaparició de les muralles, 1854-57, va canviar per complet la configuració de l'edifici. El 27 de juliol de 1909 va ser un dels primers edificis incendiats en els greus aldarulls de la coneguda Setmana Tràgica i el col·legi va patir l'assalt i l'espoli dels incontrolats. Tot va quedar absolutament destruït i la docència es va haver de suspendre durant un any i es va treballar amb aules provisionals fins al 1915. Mentrestant, va néixer el col·legi de Nostra Senyora per acollir a l'alumnat...

L'edifici i els escolapis formen part de la història de la Colònia. Aquesta part d'història podria molt bé convertir-se en uns esquitxos d'història.

Van ser dues visites molt aprofitades que els socis assistents van saber apreciar.

Des d'aquestes pàgines volem agrair l'assistència i la predisposició a col·laborar dels nostres socis així com la gentilesa de les direccions de la llibreria *El Siglo* i *Escoles Pies de Sant Antoni* en deixar-nos les seves instal·lacions, aquest últim espai gestionat pel nostre soci Hèctor Peñarroya Asensio.

LA MIRADA DE LA DIÀSPORA (2ª PART)

PER CARLES JOVANÍ

Malgrat el profund impacte de la postmodernitat en les nostres formes de vida, existeix una sèrie d'elements consubstancials a la naturalesa humana als quals resulta impossible sotraure'ns. Un d'ells és el vincle indissoluble amb el lloc de naixement –real o evocat pels avantpassats–, el seu paisatge físic i humà, així com el conjunt de normes, valors i referents culturals que el singularitzen. Vist en perspectiva, aquest paquet configura una matriu emocional generalment enyorada per als qui s'han vist privats de gaudir-la.

El col·lectiu d'«expatriats», visquen a Castelló, a Barcelona o a l'estranger, no és l'únic que traspua melancolia en aquests temps de pandèmia. En certa manera, la crisi de la Covid-19 ha forçat fins i tot els residents habituals dels nostres pobles a una mena d'exili intern que, malauradament, encara no té data de finalització. Especialment durant els mesos de plom del confinament, on l'angoixa viciava l'aire de les llars, tothom es va sentir part d'una metafòrica diàspora, d'una comunitat arrancada de soca-rel de la seua quotidianitat i trasplantada a una «nova normalitat» en la que se sentia incòmoda i desorientada.

Aquesta situació va esdevenir el substrat ideal per a revifar, des de la llunyania geogràfica –que no espiritual–, un altre dels trets distintius de les diàspores: el de la mitificació de la terra originària. No cal recórrer a l'hemeroteca per a constatar aquest fet. Sovint n'hi ha prou amb donar cop un d'ull a les xarxes socials. Imbuïdes d'un idealisme romàntic, aquestes narratives, dotades de fortes càrregues de sentimentalisme, dibuixen en no poques ocasions un retrat arquetípic dels pobles que resulta en la pràctica força esbiaixat.

En cap cas, però, representen aquestes línies una esmena a les excel·lències de la ruralitat. El qui les signa les coneix de primera mà i subscriuria la pràctica totalitat dels panegírics que profusament s'hi han glossat en els darrers anys. En aquest sentit, és de justícia lloar l'improbe esforç pedagògic destinat a revertir els tòpics que ancoraven la vida al camp a un suposat món de tosquetat i decadència. També és digne d'elogi el treball colossal de multitud d'actors públics i privats locals que, amb grans dosis de perseverança i en una conjuntura sempre adversa, han sigut capaços d'obrir horitzons d'esperança per al futur de la comarca.

Dit això, les virtuts del món rural tenen un recorregut ampli, sí, però no il·limitat. I no em remetré ací per a justificar-ho als estralls del sempitern abandonament de l'Administració, ni tampoc a problemes estructurals sobradament coneguts com el despoblament, l'envelliment, la degradació mediambiental, les dificultats per a la incorporació dels joves al món laboral o la manca d'un model coherent de desenvolupament. No, no tot són flors i violes en la bucòlica vida campestre, i convé recordar-ho per tal d'evitar que ens ho acabem creient.

A tall d'exemple, i sense ànim d'exhaustivitat, la família en la qual arribem al món («de ca *fulano*», «de tal *bando*»), segueix pesant encara a l'hora de condicionar la futura posició jeràrquica del nouvingut en el petit microcosmos local. D'altra banda, el passat, eixa ombra indefugible que acompanya tothom, es torna sempre present en cercles reduïts, on l'anonimat és una quimera, el dret a l'oblit no existeix i les possibilitats de reinventar-se són sempre parcials.

Una altra de les tares és la hiperfiscalització

social. Res no escapa als ulls del *Gran Germà*. Des de la manera de vestir a la de caminar, des de la de pensar a la d'estimar. Tot és susceptible d'acabar passant per l'hipòcrita sedàs del KGB particular. El col·lectiu dels heterodoxos, d'aquells amb inquietuds, gustos o visions de la vida diferents dels de la majoria, sempre ho tindrà magre a un poble. Sempre pesarà sobre ells la condemna perenne a un autoexili silenciós.

Per últim, la idíl·lica visió fraternal de les comunitats rurals, nascudes sense màcula de pecat i habitades en harmonia per hospitalaris residents, tampoc superaria el

més elemental dels *fact-checks*. Més enllà de l'inevitable caïnisme, pràctiques il·lícites com el tràfic de drogues o la corrupció, unides a xacres com la violència masclista, l'assetjament laboral o el *bullying* són també realitats quotidianes sovint agreujades pel silenci còmplice dels qui prioritzen una convivència anodina al conflicte obert amb els seus veïns. Per què diguem-ho clar, ningú no desitja viure a la diàspora, ni encara que aquesta es limite al perímetre de sa casa.

*Adaptació de l'article publicat originalment al diari *Notícies*.

ESQUITXOS D'HISTÒRIA

PER ANTONI EIXARCH CARDONA I CARMEN FERRER LLOP

DON MARCOS, MÉDICO

Durante 31 años el Dr. Marcos Gascón Fran, ejerció de médico rural en Forcall y en Villorejos y no sólo se adaptó a la vida del pueblo si no que fundó una familia forcallana. Este es un pequeño relato de su vida dedicada por entero a sus pacientes.

Don Marcos, como se le conocía en Forcall, nació en la cercana Cantavieja el 20 de Enero de 1882, donde inició sus estudios primarios que completó en Valencia. Se independizó de su núcleo familiar y marchó a Zaragoza donde empezó a trabajar en una barbería, matriculándose al mismo tiempo en la Facultad de Medicina de esta ciudad. Compatibilizando estudio y trabajo consiguió su título de Medicina.

Se inició como médico rural en Boltaña (Sobrarb-Huesca). Su andadura le llevó a Robres (Monegros-Huesca) muy cerca de Ordesa y

del Monte Perdido donde conoció y se casó con Damiana Sieso, Alcubierre (Monegros-Huesca) y Grañena (Segarra-Lérida), donde nacieron sus tres primeros hijos, Vicente, Patrocinio y María Cruz. Con 36 años sintió la añoranza de su tierra natal y decidió buscar un destino próximo a Cantavieja. En 1918 consiguió la plaza de Forcall y de Villorejos como médico de Asistencia Pública Domiciliaria, y se instaló con su familia en el Forcall en plena epidemia de gripe; sustituyendo a Angel Sánchez Gonzalvo que, siendo Forcall la población más afectada de la comarca, desarrolló unos interesantes estudios sobre sus pacientes que tenían la enfermedad¹. A esta dolencia en Castellón se le llamó "cucaracha" y afectó a 68.000 personas en toda la provincia. Tal como escribe Elena Aguilar², "En 1918 en municipios como Castellón, Vila-

real, Almassora, Forcall y Torreblanca, raro era ver un hombre o una mujer con otro color de ropa que no fuese negro”.

Don Marcos continuó su formación y el uno de octubre de 1924 ya era Inspector General de Sanidad, pero la desgracia caería sobre la familia al fallecer su esposa en septiembre de 1926. Aproximadamente un año más tarde se casaría en Valencia con Ana Mª Alegre Lahoz, hija del veterinario del Forcall, Juan Alegre, quien con el tiempo le daría cuatro hijos Isabel (religiosa), Ana, Marcos (sacerdote) y Jesús. Don Marcos pasó la guerra civil en Forcall y según el relato transmitido a sus hijos, fue avisado justo a tiempo de que su vida corría peligro y logró escapar por el tejado de la casa. La suerte de los facultativos de la comarca fue muy diferente al finalizar la contienda, mientras el médico de Morella, Plácido Millán, fue concejal del primer Ayuntamiento franquista y poco después alcalde, el de La Mata, Pedro Loras, militante de Izquierda Republicana fue linchado al llegar las fuerzas nacionales y se le juzgó incluso después muerto’.

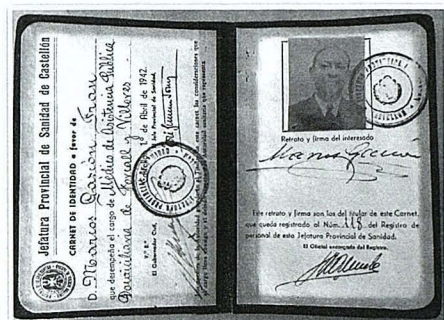
Con una medicina con pocos recursos terapéuticos, las consultas entre colegas eran muy frecuentes, así, Don Marcos compartió

sus preocupaciones profesionales con los dos ya mencionados y con los doctores, Bel Condelo de Zorita, Molinos Ferrer de Cincorres y Boldó Gil (forcallano) de Palanques y de Ortells, entre otros.

En la época no había cobertura sanitaria oficial, los pacientes pagaban la “igualta”. Se trataba de un convenio entre médico y paciente donde se acordaba una cantidad fija en dinero o especies, pago periódico, en su caso trimestral. El nombre deriva de que el sistema permitía que también los más necesitados tuvieran acceso a la visita médica, igualando hasta cierto punto a pobres y ricos. La medicación se pagaba aparte y lo mismo ocurría si había complicaciones y era necesaria una consulta con otros facultativos.

En aquellos tiempos los médicos tenían acceso fácil a las viviendas y esto les permitía el poder hacer una inspección ocular de los distintos habitáculos para evaluar cualitativamente su grado de salubridad. Don Marcos se ocupó de cumplimentar este requerimiento; su hijo Marcos recuerda que confeccionaba unas fichas que él mismo llevaba al Ayuntamiento para la firma del Alcalde.

Desconocemos el destino final de esta información, sin duda ahora nos aportaría datos de gran interés. En el ámbito de la medicina es conocida como topografías médicas que han sido herramientas fundamentales para el conocimiento de las condiciones de vida de muchos municipios a principios del s. XX ante la dudosa fiabilidad de los censos oficiales.

Don Marcos nunca dejó de atender a los enfermos ni tan siquiera a los de las masías desplazándose allí donde se le requería, de día, de noche, con frío o calor y acudía a los otros pueblos si ello era menester. La situación de pobreza de algunos forcallanos, sin sistema social que se ocupara de sus necesidades era tal, que más de una vez, le había pedido a su esposa llevar un cesto con comida a algún enfermo porque la necesidad era extrema, como la anciana que le confesó que no tenía nada que comer, que en su casa sólo le quedaba “tredillo” (el resto que queda después de extraer la harina del trigo molido) y que no podía alimentar a su esposo en cama, muy débil y desnutrido. Esta y otras anécdotas parecidas son recordadas por sus hijos. Del mismo modo, tampoco rehuía los remedios caseros o locales cuando la farmacopea no funcionaba; frente a un hipo pertinaz, vinagre y azúcar.

El día de Navidad de 1949, le esperaban a mesa puesta para comer y en vista que no acudía, su esposa Ana M^a subió a su habitación donde le encontró en el suelo afectado por un ictus que sería la causa de su muerte ese mismo día. Está enterrado en Forcall junto a

su primera esposa Damiana (†1926) y su hija Patrocinio (†2011). Ana Mª Alegre falleció en Flix (Tarragona), los últimos días de noviembre de 1995, en cuya parroquia estaba destinado como cura secular su hijo Marcos.

Don Marcos vivió la crisis demográfica del pueblo y la necesidad que tuvieron muchos forcallanos de aventurarse en una difícil emigración, ya que llegó a un pueblo con 2.105 habitantes (1920) que se había reducido casi a la mitad; 1.402 personas en 1950.

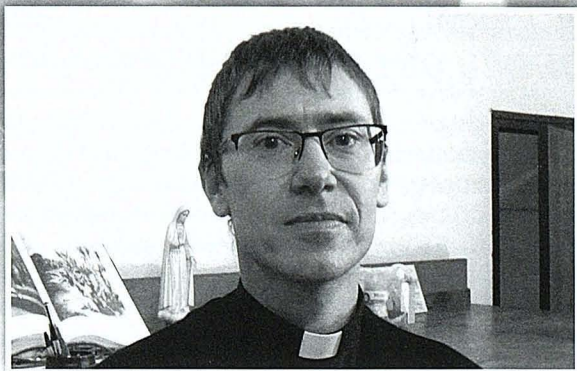
El recuerdo de Don Marcos, como médico eficaz y por encima de todo hombre bueno, ha persistido en la memoria de la gente que lo conoció. Sus hijos Marcos, para nosotros mosén Marcos, y Jesús, conservan y han rehabilitado la casa donde nacieron sintiéndose muy cercanos al pueblo que los vio nacer, no sin lamentar que sus condiciones de salud no les permitan pasar más tiempo entre sus amigos forcallanos.

¹ Montclús, Joaquín. Pandemia de la grip. Setmanari Noticias, nº 1454. Morella. 2021

² Aguilar, E. El Mediterráneo. Edición 24/03/2018. Castellón. 2018.

³ Palomar, J.M. Los médicos castellanenses. Represión y poder político (1938-1945). Castellón. 2011.

NOU MOSSÈN A LA PARRÒQUIA DE FORCALL

Em dic Matteo Bordignon, i vaig rebre fa poc l'ordenació presbiteral, així que aquestes noves parròquies del Maestrat són les meves primeres. Sóc italià, encara que porto ja diversos anys vivint en Espanya, sobretot en la província de Tarragona. Encara que ja abans de la meua arribada en Espanya com a missioner tingués ja la intenció d'entrar al seminari per emprendre la via del sacerdoti ministerial, l'experiència viscuda aquí ha sigut decisiva per comprendre on era oportú començar el meu ministeri. Deia que vaig arribar aquí com a missioner: es tracta de la Comunitat del Cenacle, comunitat catòlica que es proposa fer néixer en els joves la trobada amb Crist com a resposta més adequada per als problemes existencials i vivencials que les persones sempre més pateixen. Aquesta comunitat em va demanar, a dins de la especial consagració i dedicació que estava vivint ajudant als joves, per mitjà d'una vida de treball, oració, i intenses relacions interpersonals fonamentades en la transparència, la honestedat, la caritat i l'esforç per atènyer al coneixement de Déu com a font de tota plenitud, de partir de Itàlia en direcció Tarragona (més específicament la zona del

Montsant). Aquí la trobada amb un mossèn de la diòcesi de Tortosa (i actual bisbe auxiliar de Barcelona), una experiència amb un prevere de la mateixa diòcesi i altres vivències parroquials em van fer decidir començar el meu camí com a seminarista estudiant en la Facultat de Teologia de Catalunya (Barcelona). Durant els anys de formació (organitzada alternant els estudis amb l'activitat pastoral en diverses parròquies del nostre bisbat de Tortosa) la crida que Déu em feia es va anar afirmant i fa poc vaig rebre la confirmació objectiva per part de l'Església d'allò que abans era només quelcom "subjectiu". En aquesta nova etapa de la meua vida espero poder posar a disposició de la gent la meua experiència vital (molts anys ajudant als nois en un context de vida comunitària intensa, experiències empresarials en Àsia i Àfrica, els meus coneixements filosòfics i teològics, etc.) i desitjo fer un camí veritablement essencial juntament amb les persones que Déu em posarà al costat per comprendre més el misteri de Déu administrant la Gràcia que Ell em va confiar. Els sentiments d'emoció i també de temor per aquesta nova aventura fan part doncs del meu actual estat interior.

LA CASA DE L'ERMITÀ DE LA MARE DE DÉU DE LA CONSOLACIÓ

PER XIMO SEGURA

Una breu introducció per a posar en paper unes idees que volen eixir del cap.

Durant els primers mesos de la pandèmia algun beneït deia que aquests terribles mesos ens farien alterar conductes negatives i els indesitjables esdeveniments canviarien la Humanitat per a millorar totes les errades que estem fent. Prenent una frase de "La Vida del Sant" en boca de Luzbel: "¡Me corro sólo en decirlo!". El desastre està multiplicant-se. Anem a pitjor i ens mereixem extingir-nos per a que el planeta pugue reviscolar per si mateix. Estem augmentant les diferències socials com ja s'està veient, malgrat que molta gent acudeix als bancs d'aliment i altres ajudes sense una necessitat real i les autoritats miren cap a l'horitzó ben asseguts als seus seients, seguim maltractant a les persones d'altres continents pel color de la pell, per no vacunar-se -però no els portem cap dosi... No sé si som conscients que des del primer món -eixes paraules em fan fàstic- continuem esclafant-los, els deixem morir de fam i set, els furtem les millors matèries primeres des de fa segles, els ofeguem a la Mediterrània, els portem tota mena d'aparells letals per a que els usen en terribles guerres, etc. Són individus destinats a morir d'inanició pel nostre egoisme. Ens hem tornat aliens al dolor i insensibles al patiment del proïsme. Els trons occidentals estan fonamentats en fang i sang, tard o prompte cauran. Només deixem unes poques molles per a unes vides espoliades de tota il·lusió.

I a casa, més val que alguns pobles de ribera de l'Ebre s'inunden que tallar quatre arbres o dragar el riu d'una manera decidida però eficient. No tardarem molt en lamentar-nos ací al poble, perquè tard o prompte Secapanissos i el riu de "Morella o de les Calderes" eixiran

enrabiats apoderant-se de tot allò que és seu. De moment, pareix que durant aquesta tardor hem tornar a salvar una pilota de partit.

A la feina, que només pot il·lusionar-nos! Això ens farà viure alliberant-nos de tots els pensaments negatius; o si més no, oblidant-los fins a trobar-los de nou.

Percebem que l'antiga devoció de Forcall a la Consolació es focalitza en el temple de l'Ermita, la Consolacioneta i l'altar que la patrona té a l'església. A més, les festes patronals són l'aparador més ostentós dels sentiments cap a la Patrona.

Sabem els orígens d'aquesta veneració que com altres coses va vindre del nord -en aquest cas, de terres veïnes d'Aragó-.

I des de fa poc temps també coneixem alguna cosa més dels darrers ermitans i de l'edifici adossat a l'ermita.

Fa uns mesos, un reduït grup de gent del poble ha engegat un projecte que només està en fase preliminar perquè el volem compartir amb vosaltres -el veïnat de Forcall- realment només és un esborrany o una idea amagada en les neurones menys productives de la ment d'algun poblador de la nostra vila. No és un pensament amb la meta a un any vista -ni molt menys-. Més bé ha de ser un objectiu pacient, ben fet, poc a poc, inclusiu, de tothom... que es consolide amb bones aportacions de les brillants ments que tenim al poble.

I si poguérem rehabilitar la Casa de l'Ermita per a donar-li un ús i una vida que va perdre fa moltes dècades? I si la teua família o la meua colla la poguérem utilitzar en usdefruit per a fer una celebració de qualsevol tipus? El retorn cap a l'ermita o entitat patrocinadora del poble hauria de ser una menuda almoïna destinada íntegrament a la rehabilitació o el manteniment de la casa.

Desconec si caldrie muntar una altra organització o seria millor utilitzar-ne una de les que ja tenim al poble.

Es tracta de poder aprofitar un edifici del municipi que tothom coneix amb la finalitat de revitalitzar-lo. Tornar-lo a despertar després d'unes dècades d'oblit i desús.

Igual caldrien uns gronxadors, unes menudes atraccions als pins per als més joves de la vila, algun banquet més, taules de pedra i altre mobiliari per a donar-li més cohesió al projecte. Una menuda explanada per a deixar major quantitat de vehicles també ajudaria. També caldrie canalitzar i desviar l'aigua que baixi de la pista del dipòsit i que anava fent malbé el camí fins a la reparació que es va fer a jornal de vila.

A nivell d'obra no puc ajudar perquè la meua idea és nul·la. Però... no es podria fer una ampla sala amb un torrador i xemeneia, una pica per a netejar diferents utensilis de cuina i un bany adaptat? El primer pis donaria per a fer una mena de refugi o allotjament gran -alberg- o també una sala d'estar, de reunions o de lleure. He de dir que he pujat diferents vegades a desenganxar la campaneta de

l'ermita i que, a primera vista, aquelles sales no tenen massa feina. El que desconec per complet és l'estat de la teulada. Aquell espai encara es podria destinar a alguna finalitat que ara mateix no em ve al pensament.

Utilitzo aquest espai obert que la Colònia Forcallano-Catalana ens posa a l'abast per a fer aquest anunci amb la intenció de retornar-li l'alegria a un vell edifici del poble abans que pugue col·lapsar.

En aquest feixuc volum d'actuacions caldria comptar amb els propietaris actuals. Tot i que la meua opinió és que si una institució es posa al seu nom un edifici no té perquè ser-ne el propietari. Quan l'ermita ha costat diners, suors, esforços i treballs a tot el veïnat de la vila durant segles.

L'Ajuntament s'hauria d'implicar amb força. I el veïnat també perquè -al remat- recuperariem en usdefruit un edifici que ens pertany i que lleis injustes fetes per polítics despreocupats i institucions poc democràtiques han usurpat als veritables posseïdors.

Hi ha moltes coses per fer, però hem de sumar esforços per a poder rehabilitar i usar aquell edifici que és de tothom. Per ganes no quedarà!

PULSO FORCALLANO

ERMITA DE SANT JOSEP

S'ha finalitzat l'obra d'adequació estructural de l'edifici de l'ermitori de Sant Josep. Cal recordar que durant un període d'uns tres anys, s'han anat realitzant diverses fases i invertint ajudes, per a poder finalitzar l'obra estructural. Per a la seua finalització s'ha comptat amb ajudes del Fons Leader de la Conselleria d'Agricultura, de fons de la Conselleria de Cultura, de la Diputació de Castelló i del mateix Bisbat de Tortosa, titular de l'ermita, així com de l'Ajuntament de Forcall.

La millora ha suposat finalment el canvi i la reparació de la teulada, i el reforçament estructural de l'edifici.

En aquesta última actuació, sufragada per la Diputació de Castelló amb un import de 36.836 €, s'ha portat a terme la millora exterior de l'edifici, en morter, per a impermeabilitzar millor les parets i el tancament de bades que hi havia. Així com s'ha aconseguit millorar la imatge exterior. Important també ha sigut la instal·lació de finestres per evitar l'entrada de pluja, a la vegada que es manté la ventilació per evitar humitats. I per últim destacar que finalment s'ha pogut realitzar una ampliació de part d'empedrat de la zona exterior de l'ermita i d'algun jardí, el que millora estèticament la zona exterior, on encara quedarà trams per fer.

En tot cas quedarà per fer millores en l'interior de l'edifici, on seria necessari la intervenció de restauració per a la recuperació d'algun mural. No obstant això, es posa pràcticament fi a una reivindicació històrica de dècades davant les administracions superiors, perquè pogueren ajudar a consolidar i fer viable de nou l'ús de l'ermita. Ara podrà tornar a ser utilitzada per a diferents activitats. I d'ací a poc temps, moltes persones que probablement no han entrat mai en aquesta ermita, pel temps que ha estat tancada, podran accedir i conèixer-la.

■ AJUDES REHABILITACIÓ ENTORN I HABITATGE MUNICIPAL

L'Ajuntament de Forcall ha rebut una ajuda de 390.115,54 €, dins del Pla Conviure de la Conselleria d'Habitatge, per a la rehabilitació d'edificis i l'adequació de l'entorn.

En el projecte presentat es pretén la creació d'un lloc d'aparcament a l'entrada del poble, al costat del pont del riu Calders, per a reduir l'accés de vehicles i mobilitat en l'interior, el que en part persegueixen actualment els programes de rehabilitació. Eixe aparcament tindria continuïtat i connexió amb el Vall que també es milloraria amb l'empedrat d'uns dels principals carrers d'accés a la població, actuació que s'allargarà fins a l'antic poliesportiu, just davant del Tanatori. Eixa connectivitat es millorarà també amb el carreró de baixada a les Fontetes, mantenint l'empedrat antic. La millora de carrers continuaria pel carrer Tapia i Sant Josep fins a la guarderia; en aquest últim es pretén la recuperació de l'empedrat antic per poder continuar amb el tram que s'ha aconseguit recuperar recentment. S'obtindrà així una millora important de places d'aparcament a escassament dos minuts de la Plaça Major, així com d'un dels accessos principals i de la zona de connexió amb el pavelló municipal, el calvari o l'era de Pietà. També aquesta ajuda contempla l'execució de la millora integral de la rehabilitació d'una casa de propietat municipal en el carrer

Sant Víctor, que ja fa uns anys va adquirir l'Ajuntament. En eixa rehabilitació es pretén la millora de tota l'edificació i el pati, per un valor d'uns 165.000 € aproximadament, on es realitzarà una casa de tres habitacions, destinada a lloguer social. Recordant que aquesta ajuda pretén l'impuls d'eixe lloguer per facilitar l'accés a l'habitatge, on també en Forcall és un dels principals problemes. Per eixe motiu des de l'Ajuntament s'ha prioritzat aquesta actuació, que s'unirà a altres dos habitatges actualment llogats. Es pretén per Conselleria millorar l'accés a l'habitatge en les zones d'interior, amb la creació d'un parc públic d'habitatge i ajudes a l'adquisició d'habitatge en zones d'interior.

Per un altre costat, també s'ha rebut una ajuda de la mateixa Conselleria, dins el projecte Recuperem Llars, que pretén també l'impuls d'habitatge social. Aquesta ajuda compta amb una quantia de 50.000 € i amb ella l'Ajuntament també va presentar la casa del carrer Sant Víctor, i per això ara, a l'haver aconseguit aquesta altra ajuda que comentàvem abans que representa el 100% de la inversió, es vol poder canviar l'objecte d'actuació a una altra casa i no perdre eixa quantia.

■ IMPULS AUTOCONSUM ELÈCTRIC

Com vam comentar l'anterior Bisgargis, l'Ajuntament de Forcall, està impulsant mesures d'estalvi energètic, mitjançant l'autoconsum elèctric.

Així cal destacar que ja s'està avançant en els dos projectes. En el cas de la constitució d'una Comunitat Energètica Local, s'han fet passos importants amb l'inici de la creació com a tal de l'entitat, per a la qual s'han fet diverses reunions participatives amb gran aflluència de participants. Per un altre costat, s'ha dut a terme ja la instal·lació de les plaques que generarien llum a la mateixa. Finalment, les plaques s'han hagut d'instal·lar en la part superior bancals de l'actual ecoparc. Inicialment, anaven en la coberta del pavelló. En

aquesta instal·lació i el posterior enganxe a xarxa, es podrà subministrar llum a unes 34 famílies, amb la cessió d'1 kW per a cada un. L'assessorament i instal·lació de les plaques solars s'està fent per l'empresa Sapiens Energia. Per un altre costat, ja s'han adjudicat els projectes d'autoconsum local que abastirà als edificis municipals. Així en la part de la coberta del poliesportiu, instal·laran 66,31 Kw_p, que s'ha adjudicat en la licitació a l'empresa Industrial d'Energia i Tecnologia, que va presentar la millor oferta, de les 6 empreses que van pujar, amb una quantia per a la realització de 68.258 € i amb millores d'ampliació, com 6 anys de garantia i 5 de manteniment, així com la instal·lació d'una línia de vida i la realització d'un punt de Recàrrega elèctrica per a vehicles connectats a la instal·lació fotovoltaica. En el projecte d'autoconsum de la residència, la millor oferta presentada de les 5 empreses participants, ha sigut la de l'empresa Domingo Montserrat, amb 23.988 € i amb millores plantejades en manteniment, garantia i línia de vida instal·lada.

Aquestes dues instal·lacions s'iniciaran d'ací a poc temps, al tenir aprovat els pressupostos per a poder fer realitat els projectes.

■ MILLORA CARRER SANT JOSEP

Una part del carrer Sant Josep, la que baixa des del carrer Tomàs Salvador fins als pisos de l'antiga guàrdia civil, s'està arreglant. Aquesta obra es va adjudicar a final d'any per poder dur-la endavant durant el mes de desembre. L'adjudicació va ser per 28.006 €, costos als quals cal sumar els honoraris del projecte i execució de l'obra, 1.764 € més. Aquest carrer, que és el principal d'accés al pavelló, sens dubte s'havia d'arreglar, ja que estava amb un firme vell i amb clots. Amb aquesta intervenció es podrà adequar com a la resta del nucli antic que ja està arreglat, embellint i millorant l'accessibilitat del carrer i de les cases. Es continua així amb la millora de carrers del nucli antic, en què cada

vegada queda menys per tindre tot el poble ben condicionat i amb una millor estètica urbana. S'ha aprofitat també per a fer el canvi de clavegueram i xarxa de subministrament d'aigua en tot el carrer.

Per un altre costat, dins del carrer Sant Josep, en la part que va des de la casa del metge fins a la guarderia, s'ha recuperat per la brigada municipal l'antic empedrat. Aquest carrer, que és un carrer poc transitat per les persones en estar a la part exterior, es pretén poder recuperar-ho tot amb l'antic paviment de pedres, per poder donar-li de nou eixa estètica de poble antic i recuperar un patrimoni cultural de construcció de carrers. És cert, que el carrer presenta pedres que no són uniformes, el que fa més difícil el passeig de carros i, per exemple, l'accés a la guarderia. Per eixe motiu es vol realitzar una vorera que possibiliti el pas de les persones i carros en millors condicions. El pas dels vehicles es podrà continuar fent, per als habitatges, pallisses i cotxeres existents.

■ AJUDES COMERÇ LOCAL

S'ha resolt ja la convocatòria d'ajudes que l'Ajuntament de Forcall havia convocat recentment al mes de novembre dins del Pla Reactivem Castelló de la Diputació de Castelló. En la mateixa convocatòria per valor de 13.149,81 €, s'han pogut presentar les empreses amb activitats relacionades amb el comerç. Un total de 8 empreses s'han vist beneficiades amb la quantia de 1.461 € per a cada un. De la mateixa, un total de 7.149,81 €, s'aporten per la Diputació de Castelló, mentre que l'Ajuntament havia destinat 6.000 € de recursos propis.

Aquestes ajudes volen ajudar a la reducció d'ingressos que han tingut les empreses durant la Covid-19, en aquest cas justificat en el tancament que en tindre el pas entre comunitats autònomes, va fer que es reduirà l'ingrés en les vendes. Aquestes ajudes se sumen a les que ja es van repartir fa uns mesos per valor

de 23.549 €, dirigit a empreses de l'àmbit turístic, tèxtil i perruqueries (amb aportació de Generalitat, Diputació i Ajuntament). En total, 19 empreses de Forcall han rebut ajudes. Per altre costat, l'Ajuntament amb la col·laboració i participació dels comerços de la localitat, han realitzat una campanya de foment del comerç local, Compra Local, Compra a Forcall, amb publicitat en algun mitjà, i amb el sorteig de premis per valor de 300 €, que s'han de destinar a la compra en els establiments, així com lots proporcionats pels mateixos establiments de Forcall. També s'han repartit imants del poble.

■ AIGUA

El passat mes de desembre va haver-hi una avaria important en el sondeig d'abastiment del Pou de Torre Dionisio. La bomba no pujava aigua i es va haver d'actuar d'urgència. En un primer moment garantint el subministrament de l'aigua de Sorita, que ja feia anys que no es portava. Cal destacar que feia pràcticament dues setmanes que s'havien fet proves en el depòsit i la bomba que ens puja aigua de Sorita, precisament per prevenció i manteniment i saber que funcionava bé. Posteriorment, es va contractar una empresa per poder substituir la bomba d'aigua, que va ser més ràpid, pel fet que l'Ajuntament disposava d'una bomba de substitució. Al final s'ha canviat la bomba, per a la qual es va haver de buscar una grua de gran tonatge per extraure-la del pou. Així mateix, també s'ha substituït cablejat de la instal·lació, que ja estava en mal estat. Ara s'ha enviat a un taller la bomba per veure si es pot reparar o cal adquirir una de nova. També s'han portat a terme actuacions de millora de punts on s'havien trobat diverses fuites d'aigua, el que ha produït una menor despesa de litres. I s'han canviat trams de canonades d'aigua, que ja estaven velles i en molts casos es trencaven molt sovint, com és el cas de la zona de la Torreta. Aquestes actuacions han comptat amb una

ajuda per part de la Diputació de 4.727 €. Convé destacar també entre eixes actuacions la substitució de la bomba del depòsit de la Font de l'Om, que també es va trencar i la neteja del depòsit.

■ AJUDES PER LA CONTRACTACIÓ DE PERSONAL

Comentaven l'anterior Bisgargis la consecució d'ajudes per a la contractació de personal. Així en aquest punt cal ressaltar que ja han començat en la seua tasca els treballadors de l'EMERGE, un total de 6 persones durant 6 mesos, en una ajuda de 66.241 €. Per tant, ja estan fent treballs de neteja de camins, pistes i solars de dins del nucli urbà i periurbà. Destacant també que actualment estan treballant en la recuperació de la bassa del Moli Boticari i la seua bassa, que estava totalment col·matada d'arbres i vegetació. Es tracta d'un espai desconegut per a molts forcallans, que ara podran conèixer millor amb la neteja de l'espai.

També han començat la seua tasca en l'Ajuntament dos nous treballadors, el primer d'ells dins del programa ECOVID amb 22.838 € per a la contractació d'una persona durant un any. I el segon dels programes anomenat EMCUJU per a la contractació d'una persona de menys de 30 anys.

■ FILOMENA

L'Ajuntament de Forcall ha rebut una ajuda de 4.500 € de la Diputació de Castelló, per fer front a les nevades de Filomena, pel que fa a la despesa que va haver d'assolir de maquinària per a la retirada de la neu, de carrers, pistes, accessos a granges i masos.

També s'ha demanat una ajuda de 66.000 € per poder actuar en carrers de ciment, els quals estan deteriorats pel pas del temps i al tirar sal en aquesta última nevada.

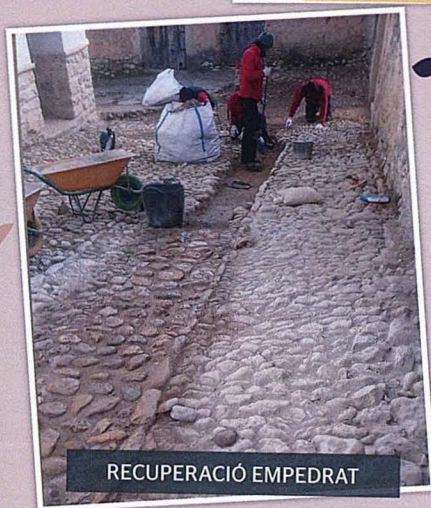
Així mateix, s'han finalitzat les actuacions a les pistes del depòsit, Mas de Liborio i la Gravera. Han quedat molt transitables i s'han

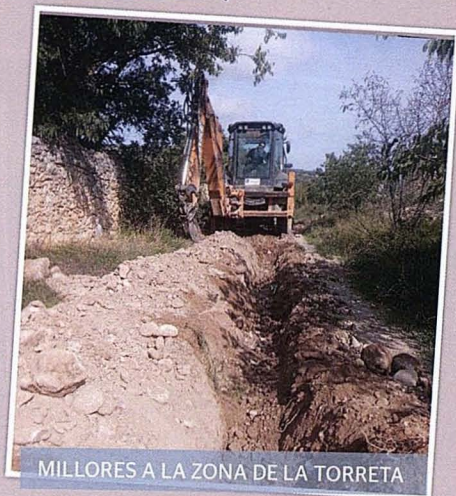
MILLORES AL CARRER SANT JOSEP

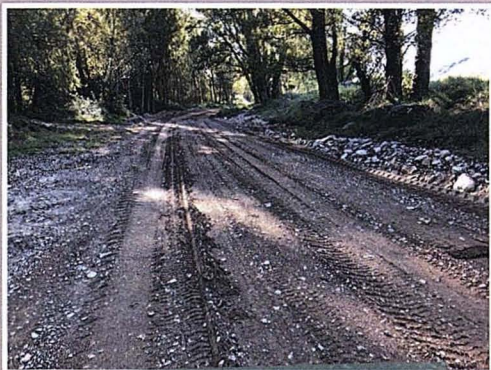
REPARACIÓ BOMBA D'AIGUA

RECUPERACIÓ EMPEDRAT

MILLORES A LA ZONA DE LA TORRETA

REPARACIÓ TEMPORAL FILOMENA

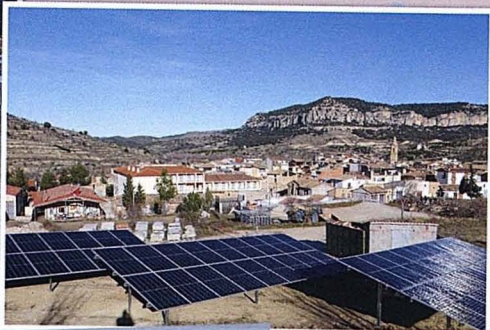
NETEJA AL MOLÍ BOTICARI

COLLITA DE CARBASSES PER LA CONFITURA DE SANT ANTONI

INSTAL·LACIÓ DE PLAQUES FOTO VOLCÀNIQUES

pavimentat alguns trams que estaven en pitjors condicions o que, per la seua pendent, provocaven regalls importants.

■ ADQUISICIÓ DE FINQUES.

El municipi de Forcall continua incrementant el seu patrimoni. Així, en aquest últim trimestre, s'han adquirit diversos bens, entre els quals cal destacar l'adquisició de dues pallisses. En concret una situada a la zona de les Eres, al costat de la nevera, on es volen adquirir a principis d'any dos immobles més. En eixe solar es vol realitzar a posteriori la construcció del Nou Centre de Salut, que la Generalitat Valenciana ja ha pressupostat per a l'any 2022. Per tant, es demolirien les mateixes i s'ampliaria el carrer adjacent. Cal destacar que l'altra adquisició d'una pallissa en el carrer Tomàs Salvador és per a fer una permuta, per una d'aquestes pallisses de les Eres.

D'altra banda, també l'Ajuntament ha adquirit una finca en la futura zona industrial, on ja s'ha dut a terme el projecte de desenvolupament del sòl, amb l'adjudicació a una empresa d'arquitectura que ha fet el treball urbanístic.

■ JULIA MESTRE

Una menció especial cal dedicar-li a Júlia Mestre Carceller, pel fet que abans de morir va deixar en herència totes les pertinences que tenia ella amb el seu marit, Alfredo Nogués Pérez, a Forcall. Per la qual cosa, fa pocs dies l'Ajuntament s'ha fet hereu, amb el condicionant que tot el que puguen generar els seus bens repercutisquen en la residència de la tercera edat, que és on va passar i la van cuidar els seus últims dies.

L'herència són la casa que es troba en el carrer Cura Carceller, diverses finques i una quantitat de diners entorn dels 8.500 €. Des de l'Ajuntament volem mostrar l'agraïment públic, per donar eixe patrimoni a tot el poble de Forcall. I en concret amb la necessària incorporació dels recursos a la

residència municipal. Un gest molt bonic per part d'ella, que es mereix que siga conegut per tota la gent de Forcall.

■ ACTIVITATS CULTURALS

L'activitat cultural, esportiva i lúdica continua sense parar al municipi, ací deixem un breu resum de les coses més destacades.

Després de l'estiu, s'ha iniciat de nou l'escola de dolçaina i tabal, així com l'escola de música de les Folies, que en Nadal ens van convidar a gaudir d'un concert.

El Club esportiu Xafa-Roques continua fent activitats de BTT, caminades participatives, així com ara activitats per a xiquets de 6 a 12 anys. També va tindre lloc la presentació del llibre dels Camins i una exposició de fotografia.

S'han dut a terme diferents cursos, entre ells d'informàtica per a dones, per part de l'UJI (universitat Jaume I), amb la fundació ISONOMIA, també s'ha fet en la llar dels jubilats, amb els quals permeten adquirir coneixements.

Els tallers participatius han estat presents en diferents aspectes, com per exemple el del projecte AVAN de l'UJI, en què es va acabar amb la realització d'una exposició en l'espai Blai Berga del Convent. Altres tallers han sigut els organitzats per la Diputació, de reciclatge, residus domèstics impartit per educadores ambientals. En la part social, s'ha de destacar el Taller d'autonomia d'Alzheimer impartit per la Fundació Salomé Moliner. I en aquesta temàtica també cal destacar la presentació del projecte Còdols per l'Alzheimer.

Una activitat que va tenir prou participació va ser la presentació del projecte de recreació de realitat virtual de la Domus del Triclinium de Lesera. On van participar els creadors d'aquest, entre les quals està la forcallana Carmen Carbó.

El Dia per l'eliminació de la violència contra la dona, va contar també en diferents activitats en l'àmbit local i comarcal.

Volem destacar que es continuen fent activitats de ioga i spinning, que possibilita activitat física de manteniment. A la vegada que ressaltar que el gimnàs municipal té cada vegada més usuaris.

Per últim, cal assenyalar que en Nadal es va tornar a fer l'escoleta de Nadal per als més menuts, que possibilita que les famílies puguin compatibilitzar millor en el seu

treball. En aquest període no es va poder fer l'orquestra de Cap d'any a causa de l'alta incidència en eixe moment i per evitar un major nombre de contagis. Una decisió pressa entre l'Ajuntament i la Comissió.

Finalment, cal dir que, com no podia ser d'altra manera, els Reis Mags van passar també per Forcall, als quals els hem d'agrair que visitaren casa per casa als més menuts.

VIADUCTE DEL BARRAC DE LA BOTA

Recreació que ha fet l'empresa Metàl·liques Anro, S. L., amb seu a Ciudad Real, de com serà el viaducte que està construint i que salvarà el barranc de la Bota, dins de les obres de la N-232, la imatge és impressionant. L'espectacular infraestructura tindrà una longitud de 432 metres i l'altura superarà en alguns punts els 60 metres. Cal destacar en aquest punt que

l'actual pont de la Bota té una alçada de 22,4 metres, per la qual cosa la nova passarel·la serà tres vegades més alta, el nou Port de Querol tindrà, una vegada finalitzat, altres 13 estructures, entre les quals hi ha 8 viaductes més, un pas superior, dos passos inferiors i un fals túnel de 42,5 metres de longitud. A més, per a garantir la integració ambiental s'han projectat mesures com l'adaptació de les estructures, túnels i obres de drenatge al pas de fauna.

També preveuen la cura del paisatge amb la construcció de murs ecològics o la realització de plantacions en talussos, entre altres. L'execució de les obres, que ja han superat un 75% del procés de construcció i tenen un cost de 42,3 milions d'euros, salvarà un total de 7,75 km entre el barranc de la Bota i la masia de la Torreta. En aquest sentit, el

nou traçat que evitarà les actuals corbes del Port de Querol disminuirà el temps de circulació per aquest tram en 10-15 minuts. D'altra banda, el Ministeri de Transports va treure a informació pública el projecte de traçat entre la masia de la Torreta i Morella. Amb un pressupost estimat de 17,6 milions d'euros, aquesta actuació completarà l'últim tram de la carretera N-232 que queda per condicionar a la província de Castelló. Amb tot, els veïns dels Ports veuen com progressivament una de les reivindicacions històriques en matèria de mobilitat i comunicacions s'està fent realitat. Ara, només queda esperar que totes les previsions es compleixin i, com va anunciar el ministre José Luis Ábalos, residents i visitants de la comarca puguin inaugurar el 2022 desplaçant-se per la nova carretera.

EL TEMPS PER MIGUEL RODÉS. GRÀFICS LAIA FERRER.

ESTACIÓ METEOROLÒGICA "FORCALL"

Al setembre, les temperatures han estat prou altes, la màxima ha estat de 29° el dia 6 i les mínimes d'11° els dies 19, 21 i 22, amb mocs dies de pluja amb petites quantitats, en total 73 l/m², destacant el dia 2 amb 37 litres, amb tempestes el dia 6 i les nits dels dies 2 i 12.

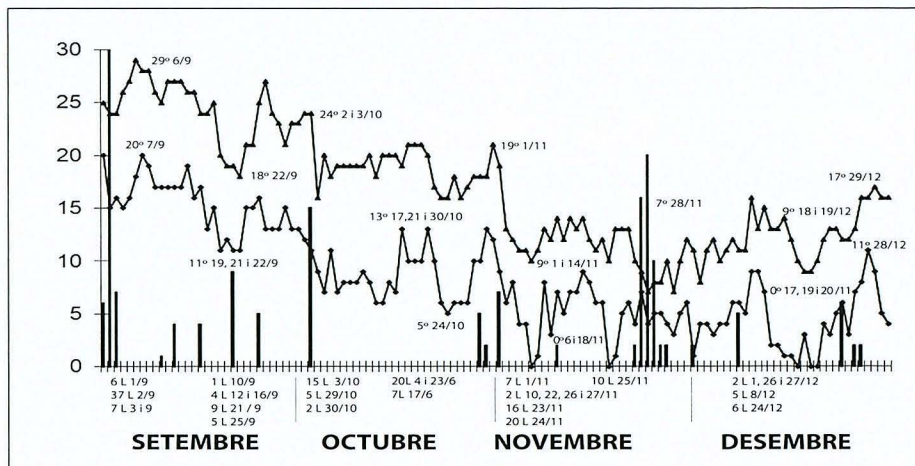
El mes d'octubre la temperatura màxima va ser de 24° els dies 2 i 3, i la mínima de 5° el dia 24, va ploure poc, tan sols 22 l/m² destacant els 15 litres del dia 3.

El mes de novembre va ser més mogut, sobretot pel vent, que va bufar fred de l'oest els dies 3, 7, 8, 14 i 15, i cerç intens, fred i amb aiguaneu, els

dies 27, 28 i 29, les temperatures mínimes van arribar als 0° els dies 6 i 18 i les màximes del mes va ser de 19° els dies 1 i 14. Vam tenir pluja al llarg de molts dies, sobretot els darrers dies del mes, en total es van mesurar 61 l/m².

El mes de desembre va començar ventós i fred com el novembre, el vent de l'oest, de vegades molt fred, va estar present al llarg del primer terç del mes i els dies 17, 27 i 28, amb escasses precipitacions, tan sols 17 l/m² repartits entre els dies 1, 8, 24, 26 i 27. Els darrers dies de l'any es van moderar les temperatures i la màxima del mes la vam tenir el dia 29 amb 17°, les mínimes van ser de 0° els dies 17, 19 i 20.

	Mitjana màxima	Mitjana mínima	Total pluja	Màxim vent
Setembre	24,3°	15'4°	73 l/m ²	
Octubre	18'4°	9°	22 l/m ²	
Novembre	11'6°	5'1°	61 l/m ²	3, 7, 8, 14, 15, 27, 28 i 29 oest
Desembre	12'5°	4'4°	17 l/m ²	2 a 11, 27 i 28 oest, 17 est

NOTÍCIES BREUS

DEFUNCIONS

El dia 1 de novembre, a Forcall, **Ramón García Moles**, als 92 anys.

El dia 15 de novembre, **Trinidad Royo Adell**, als 77 anys, ha estat enterrada a Forcall.

El dia 1 de desembre, a Forcall, **Montserrat Monfort Piquer**, als 85 anys.

El dia 6 de desembre, a Forcall, **Consuelo Peñarroya Rallo**, als 91 anys.

El dia 7 de desembre, a Forcall, **Elias Bellés Moles**, als 67 anys.

En pau descansin

RECTIFICACIÓ

Joaquín Ejarque Membrado va morir als 78 anys, rectificuem les dades posades a l'anterior número.

AJUDES NAIXEMENT

Per part de l'Ajuntament de Forcall s'ha tret l'ajuda de naixement, que es convoca des de fa uns anys. En aquest cas han estat 5 les famílies que rebran l'ajuda de 600 €. Una petita ajuda que enguany ha sigut més extensa que altres, donant la benvinguda a eixos 5 naixements.

NAIXEMENTS

El dia 14 de gener de 2021, a Goslar (Alemanya), **Nikita-Jan Schlecht**, fill de Jan i Mascha, nét de Montse i Lutz i besnet de Pilar de ca Sedasero i Antonio de ca Pastablana.

El dia 4 d'octubre, a Forcall, **Mariam Zaidi**, filla de Mostafa i Bouchra.

El dia 8 d'octubre, a Forcall, **Nora Peñarroya Ripollés**, filla de Noe i Abigail.

El dia 16 de desembre, a Forcall, **Eric Ortí Ferrer**, fill de Jordi i Lidón

Moltes felicitats

FONS COOPERACIÓ MUNICIPIS TURÍSTIC

El consistori forcallà ha rebut per part de la Diputació i de la Generalitat la quantia total de 21.116,16 €, dels que cada administració assoleix la meitat. Aquesta ajuda no condicionada, permet als ajuntaments poder sufragar despesa en matèria turística. Aquest fons va començar fa uns anys i son molt importants per al desenvolupament turístic dels municipis.

18 de desembre dia del Majo

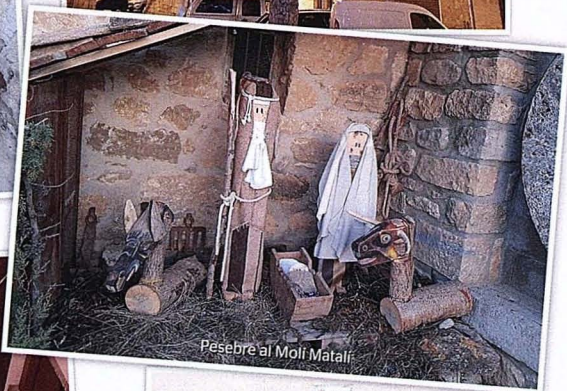
Nadals a Forcall

Majó i Costellers

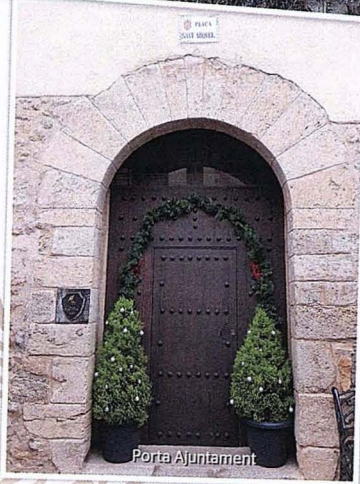
Arbre de Nadal

Pesebre al Moli Matalí

Il·luminació nadalenca al carrer de l'església

Porta Ajuntament

FIRA DE NADAL

COLÒNIA
FORCALLANO
CATALANA

www.coloniaforcallanocatalana.org
cforc@hotmail.com

EXEMPLAR
GRATUÏT

BISGARGIS: C/ Antonio Machado 16, 11^a 2^a - 08042 Barcelona - Tel. 619102640

FOTOS: Anna Sentelles, Conxita Cardona, Eva Fornell, Ferran Sales, Anna Bou, Santi Pérez, Ismaél Carbó i Sergi Bordás.

EDITA: Colònia Forcallano-catalana.

REDACCIÓ: Carme Ferrer, Sergi Bordás i Ismael Carbó.

REVISIÓ ORTOGRÀFICA: Vanessa Viñals.

IMPRIMEIX: TORMIQ, S.L. Arts Gràfiques - www.tormiq.com

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participació,
Transparència, Cooperació
i Qualitat Democràtica

TOTS
A UNA
VEU